

Rudolf Trebitsch-en 1913ko euskal grabazio musikalak

INAXIO LOPEZ DE ARANA ARRIETA *

Rudolf Trebitsch 1876an jaio zen, Austrian. Gazterik medikuntza-ko ikasketak egin bazituen ere, gerora antropologia, etnologia eta hizkuntzalaritza landu zituen gehienbat. Vienako Zientzietako Akademia Inperialeko kidea izan zen, eta munduan barrena ibili zen, tokian tokiko soinu-grabazioak biltzen, Vienako Fonograma Artxiboak egin nahi omen zuen disko-bilduma osatzeko. Euskal Herrira ere etorri zen, 1913ko uztailaren 18an, eta uda osoa lanean eman ondoren euskararen eta euskal musikaren ale soinudun eder batzuk eraman zituen Vienara, bere sorterrira. Lehenengo Mundu Gerra hasi eta berehala, hain zuzen ere 1915ean, armadaren erietxe batera bidali zuten, sendagile-lanak egin zitzaizkion. Hiru urte geroago, 1918ko urriaren 8an zendu zen Austriako Judendorf hirian, Graz-etik hurbil.

Lehenengo mendearen hasieran, hain zuzen ere 1906tik 1913ra bitartean, Europako mendebaldeko zenbait herri zelta (Irlanda, Gales, Ingalaterra, Britainia eta Eskozia), Laponiako inuiten tribuak (Groenlandia) eta Euskal Herria bisitatu zituen. Zazpi urte horietan 4.000 bat grabazio egitea lortu zuen. Gure egunetara etorritik, 2004ko otsailean Austriako Zientzietako Akademiaren Fonograma Artxiboak argitaratu eman zituen grabazio horietako asko, hiru CD-tan bilduta. Dena den, “The Collections of Rudolf Trebitsch” izeneko bilduma horretan (1) ez daude Trebitschek egindako euskal grabazio guztiak, grabazio musikalak -artikulu honen aztergai nagusia- proiektutik kanpo geratu baitira.

Rudolf Trebitschek bi asmo ekarri zituen Euskal Herrira: euskalki guztien grabazioak egitea eta euskal etnologiaren bilduma bat osatzea. Ederki bete zituen, eta gainera, grabazio musikalak ere egin

* Euskal Filologian
lizentziatua eta
itzultzailea.

(1) Izenburu osoa: “Tondokumente aus dem Phonogrammarchiv der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Gesamtausgabe der historischen Bestände 1899-1950. The Collections of Rudolf Trebitsch”. SCHÜLLER, Dietrich.

zituen, euskal ondare musikalaren adierazle. Beraz, bada, bi motatako grabazioak lortu zituen: hizkuntz grabazioak eta grabazio musikalak. Harako egonaldi hartan, laguntzaile asko izan zituen, mugaren bi aldeetakoak, hala nola, Julio Urkijo, Telesforo Aranzadi, Gregorio Mujika, Resurreccion Maria Azkue, Georges Lacombe eta Gabriel Roby. Ez ditugu atzendu behar, jakina, gramofonoaren aurrean berbetan, kantuan edo musika-tresnaren bat jotzen ibili ziren euskaldunak. Vienara itzuli eta urtebetera artikulua bat idatzi zuen (2), gure arbaso haien artean izandako bizipenen eta egindako lanen lekuko-tzat.

Grabazio hauek 1913koak izanda ere, ez ditugu zaharrenak euskarazko lekukotasun soinudunetan, Léon Azoulay-k 1900eko Pariseko Erakusketa Unibertsalean egindakoak zaharragoak baitira (3), baina esan beharrik ez dago leku aparta merezi dutela euskal kulturaren baitan.

Euskal hizkuntzaren grabazioak Vienako Fonograma Artxiboan daude, Trebitschek berak han utzi zituelako 1913an, baina 1984tik Bilboko Azkue bibliotekan eskuragarri ditugu haien kopiak, P. Xarriton eta José Mª Etxebarria euskaltzainei esker. Gainera, José Mª Etxebarria dugu grabazioak eta euren nondik norako guztiak sakonkien eta zehatzen aztertu dituen euskal ikerlaria. Gai honi buruz berak ondutako 11 artikuluetan (4) hizkuntz grabazio guztiak transkribatu-

(2) TREBITSCH, Rudolf. 34. Mitteilung der Phonogramm Archivs-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Baskische Sprach und Musikaufnahmen. *Anzeiger der philosophisch-historischen klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Vol XI, Viena, 1914.

Euskaraturik: LOPEZ DE ARANA, Inaxio eta Marcelo. Rudolf Trebitsch: euskal hizkuntzaren eta musikaren grabazioak (1913). FLV (XXX. urtea, 77. zenbakia, 1998ko urtarila-apirila).

Gaztelaniaturik: LOPEZ DE ARANA, Inaxio eta Marcelo. Rudolf Trebitsch: grabaciones de la lengua y la música vascas (1913), ETNIKER 11, 1999ko urria.

(3) Ikus ondoko bi lanak:

1 – *Euskarazko lehen soinuak* (CD-ROMa). Donostia: Eusko Ikaskuntza, 2000.

2 – LOPEZ DE ARANA, Inaxio. "Léon Azoulay: euskarazko lehen soinuak (1900)". EGAN, 2002 1/2.

(4) Hona José Mª Etxebarriaren 11 artikuluoak:

1 – "Vienako euskal grabaketak". EUSKERA XXIX, 1984-1, 395-397.

2 – "Las grabaciones en euskera de la fonoteca de Viena. Cuentos y anécdotas en dialecto vizcaino". Etniker - Bizkaia aldizkaria, 9. zk, 1990, 187-204.

3 – "Las grabaciones en euskera de la fonoteca de Viena. II. Grabaciones en dialecto labor-tano". Anuario de Euskal Folklore, 36. zk, 1990, 59 - 64.

4 – "1913ko Vienako euskal grabaketak, III. erronkaria". IKER-6, 161-176.

5 – "Euskalkietan egindako lehenengo grabaketak". IKER-7, 607-618.

6 – "Euskalki guztien etno-testuak". Eskola Apunteak 17, Labayru ikastegia, Bilbo, 1991.

7 – "Las grabaciones de Viena en euskera. Dialectos Alto navarro septentrional y meridional". Mundaiz 45, 1993, 19-28.

8 – "Las grabaciones de Viena en euskera. Bajo navarro occidental y Bajo navarro oriental". Mundaiz 47, 1994, 45-76.

9 – "Vienako euskal grabaketak. Bizkaiera". Enseñurcarrean 11, 1995, 93-114.

10 – "Vienako euskal grabaketak. Zuberera". Enseñurcarrean 12, 1996, 177-199.

11 – "Las grabaciones de Viena en euskera. Dialecto guipuzcoano". Mundaiz 46, 1993, 25-50.

rik agertzen dira, bai eta zenbaitetan aztertutik eta itzulirik ere. Baina Trebitsch gurera etorri aurretik eta bateratsu zenbait euskal ikerlarik argitaratutako artikuluetan aipaturik agertzen dira austriarraren egitasmoak (5).

Hizkuntz grabazioek 130 minutu irauten dute denera; 64 diskotan banatuta daude eta bakoitzak bi minutu inguru irauten du. Euskalki guztietakoak daude, bai eta erronkarietakoak ere, euskalki hori dagoeneko desagertu bada ere. Denetariko testuak daude: ipuinak, kontakizunak, pasadizoak, abestiak... Abestien artean, "Agota" erroman-tzea osorik agertzen da eta Santa Agedaren omenezko kanta bat ere bai. Beti prozedura berbera erabiltzen zuten: lehenbizi, ipuina, abestia edo dena delakoa idazten zuten eta gero, grabatzeko tresnaren aurrean irakurri edo abesten zuten. Lanari gaina jartzeko, Trebitschen laguntzaileek gaztelaniara edo frantsesera aldatzen zuten testua, gero alemanera itzuli ahal izateko.

Hizkuntz grabazioak, beraz, eskuratuta eta behar bezala ikertuta geneuzkan, baina zer gertatu ote zen grabazio musikalekin? Hutsune horri antzemanda, hiru bat urte dira lanean hasi ginela euskal kulturaren harribitxi horiek Euskal Herrira ekarri eta gaia behar bezala argitu eta zabaltzeko. Akuilu horrek sustaturik eta hainbat lagunek emandako laguntzari esker, 2003ko urtarrilaren 13an eskuratu ahal izan genituen Rudolf Trebitschek 1913an egindako grabazio musikalak. Berlingo Fonograma Artxiboan zeuden (6), eta Susanne Ziegler eta Albrecht Wiedmann doktoreekin hitzartutako itun batek ahalbidetu zigun behialako grabazio horiek beren sorterrira ekartzea. Gaur egun hiru lekutan daude entzungarri: Azkue bibliotekan, Eresbil artxiboan eta Herri Musikaren Txokoan.

Grabazio musikalei "Trebitsch Basken" izena ezarri zieten, eta 14 disko edo zilindrotan banatuta daude, horietatik bi (2.208 eta 2.209

(5) Hona artikuluko:

1 – "El viaje del Doctor Trebitsch. Este investigador vienés recorre nuestro país enviado por la Academia Imperial de Ciencias de Viena". Julio Urkijo: Euskalerraren Alde, 1913, III, 631-632.

2 – "Euskalerraren Alde y el Archivo fonográfico y el Museo Etnológico de Viena. Cartas cruzadas con motivo del viaje de doctor Trebitsch al País Vasco". Gregorio Mugica: Euskalerraren Alde, 1913, III, 682-683.

3 – "De lingüística y etnografías vascas. A propósito del viaje del Dr. Rodolfo Trebitsch". Julio Urkijo: RIEV, 1913, VII, 575-583.

4 – "Baskische Sprach- und Musikaufnahmen ausgeführt im Sommer, Wien, 1914". Gregorio Mugica: Euskalerraren Alde, 1914, IV, 552.

(6) Grabazio hauek jatorriz zilindro itxurako argizarizko euskarri batzuetan jasota zeuden, eta, Trebitschek egindako euskal hizkuntza-grabazioak bezala, Vienako Fonograma Artxiboan gordeta egon ziren hainbat urtez. Behinola, grabazio musikak haien kopia bat Berlinera bidali zuten, Berlingo Fonograma Artxibora hain zuzen. Urteak joan eta urteak etorri, Vienan zeuden jatorrizko zilindro edo grabazio haiek galdu omen ziren, eta pentsatzekoa da Berlingoa dugula jatorrizko zilindroen kopia bakarra. Guri kopia digitalizatu egin ziguten, CD batean bilduta; jatorrizko zilindroen kopia Berlinen geratu zen.

zenbakidunak) hizkuntz grabazioen artean ere agertzen direlarik. Guztira, 32 minutu irauten dute, euskal kanta eta doinuz beteak. Grabatze-lanaren batez besteko abiadura minutuko 190 erreboluzio-koa da, eta "Edison" motako zilindroak erabili zituzten grabazioetarako. Zilindro edo disko guztien hasieran gizaseme baten ahotsa entzuten da alemanez, Albrecht Wiedmann doktorearena, pasartearen aurkezpena egiten ari dela. Grabazio hauetan Nafarroa Behera, Bizkaia, Gipuzkoa eta Zuberoako kantari eta musikariak ditugu entzungai, Donibane Garazi, Igorre, Azpeitia, Tolosa eta Atharratzekoak, hain zuzen. Haien izenak ere badakizkigu, Trebitschek utzitako dokumentazioari esker. Gainera, Austriako etnologoak zerrenda batean bildu zituen berak egindako euskal grabazio musikal guztiak. Zorionez, zerrenda hori Trebitschek utzitako dokumentazioan zegoen, eta artikululu honen bukaeran txertatu dugu. Bitxia da, bestalde, zerrenda horretan aipatzen direla Berlinen aurkitu ez genituen lau disko: 2.215, 2.236, 2.237 eta 2.244 zenbakia dutenak. Bilduma honetan ez egonagatik, erraz aurki ditzakegu P. Xarritonek eta José Mª Etxebarriak 1984an Vienatik ekarritako grabazioen artean. Izan ere, Rudolf Trebitschek 1913ko udan egindako euskal grabazio guzti-guztiak aurkitu ditugu azkenean. Ez da ale bat ere galdu bidean. Gainera, Euskal Herrira ekarri ere ekarri ditugu, grabaziook ekoitzi eta 90 urte geroa-go.

Grabazioetarako erabili ziren musika-tresnez bezainbatean, guzti-guztiak Vienara eraman zituen Trebitschek, hain zuzen ere Austriako Etnologia Museora. Gaur egun oraindik Vienan daude, baina Austriako Zientzietako Akademiaren Fonograma Artxiboan, duela zenbait urte hara aldatu zituztelako.

Euskal grabazio musikei buruzko xehetasun guztiak aletzen hasi aurretik, nire eskerrik beroenak eman nahi dizkiet Eresbil artxiboko langileei, batez ere Jaione Landaberea eta Jon Baguesi, bai eta Herri Musikaren Txokoko Juan Mari Beltran Argiñenari ere, ondoren doazkizuen datuetarik asko eta asko haiek eman dizkidatelako. Nire esker ona merezi dute, orobat, Erreterriako Andra Mari abesbatzako zuzendari eta Eresbil artxiboko langile den José Manuel Tifek –berak sortu baititu grabazioen partiturak–, Jon Miner soinu-teknikariak eta Josu Sarasa partitura-digitalizatzaileak. Haien guztien laguntza funtsezkoa izan da lan hau hezuramitzeko orduan.

1. ZILINDROA:

Laguntzailea: Georges Lacombe euskalaria.

Herria: Donibane Garazi (Nafarroa Beherea).

Lekukoa: Pierre Jenda nekazaria.

Gaia: irrintzia.

Iraupena: 1:40 min.

Oharrak: hona zer dioten Trebitschek zilindro honi buruz (7):
"Eskuarki, artzainek mendi gailurretatik irrintzi egiten diote elkarri.

**TREBITSCHEN
EUSKAL
GRABAZIO
MUSIKALAK
BANAN-BANAN:**

Elkarrekin komunikatzeko halako seinale bat da. Batzuetan, lana behar bezala egindakoa egiten den agur-oihua besterik ez da; irrintziak Tiroleko kantuen antza du". P. Xarritonek eta José Mª Etxebarriak 1984an ekarritako 2.193. diskoan ere agertzen da irrintzi hau.

2. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gabriel Rody margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa).

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza.

Doinuak:

1- "**Ostalersa**" : txirula eta tuntuna (47 seg.).

2- "**Lili ederra**" ("Lili eder bat" delakoaren bertsio bat): txirula eta tuntuna (35 seg.).

3- "**Satan-dantza**" (Zuberoako pastoraletakoa): txirula (19 seg.).

4- "**Tur koen airea**" (Zuberoako pastoralen hasierako martxa): txirula (23 seg.).

Iraupena (guztira): 2:12 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak:

-1. doinuari buruz: "Emakume ostalari baten kanta da; dantzatzeko da. Kontakizunaren edukia hauxe da gutxi gorabehera: tabernari batek bost eta sei zentimoko ardoa dauka. Bezero batek zerbait ekartzeko agintzen dio".

-2. doinuari buruz: "Amodiozko kanta da; bertan kantariak loreei galdetzen die ea bera maite ote duten".

-3. doinuari buruz: "Dantzatzeko kanta da. Mozorro-jaietako dea-bruek son horretan dantzatzeko dute. Doinua "Bon voyage, Mr Dumollet" izeneko kantatik hartutakoa da, baina pitin bat desberdina da konpasari dagokionean".

-4. doinuari buruz: "Doinua artzainen aspaldiko kanta batetik dator. Ehundaka urte bide ditu".

3. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gabriel Rody margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa).

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza.

Doinuak:

1 - "**Pello Joxepe**": txirula (minutu bat, 6 seg.).

2 - "**Fandango**" : txirula (17 seg.).

3 - "**Kauter dantza**" (Zuberoako maskaradakoa): txirula (27 seg.).

Iraupena (guztira): 2:11 min.

(7) Aipamen hau eta beste zilindroen oharretan agertzen direnak artikuluko honetatik hartu eta euskaratu ditut: TREBITSCH, Rudolf. 34. Mitteilung der Phonogramm Archiv-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Baskische Sprach und Musikaufnahmen. *Anzeiger der philosophisch-historischen klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Vol XI, Viena, 1914.

Oharrak: Trebitschen hitzak: "Kanta satirikoa da. Zenbait lagunek batera abesteko da".

4. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gabriel Rody margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa)

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza.

Doinuak:

1 - "**Marche de cavalcade de la Basse Navarre**" (Luzaideko Bolantietan edo Luzaideko Dantzan ere erabiltzen dute): txirula eta tuntuna (minutu bat, 25 seg.).

2 - "**Barikala**" ("Satan-dantza", eta Luzaideko Bolantietan "Andre-dantza" izena ematen diote): txirula eta tuntuna (25 seg.).

3 - "**Valse italienne**" (osatu gabe dago, fandangoaren erritmoa du, eta egitura "Pipa hartuta" abestiaren antzekoa du): txirula eta tuntuna (15 seg.).

Iraupena (guztira): 2:19 min.

Oharrak: hona zer dioen Trebitschek 1. doinuari buruz: "Ezezagun batek sortu zuen kanta hura, martxetan erabiltzeko".

4. ZILINDROAREN 2. BERTSIOA:

Berdin-berdina da, pixkat laburragoa baina: 2 minutu eta 14 segundo irauten du guztira.

5. ZILINDROA:

Laguntzailea: Julio Urkijo idazlea.

Herria: Igorre (Bizkaia)

Lekukoak:

1- Anbrosio Gorostiaga morroia (Igorre, 1867 – Igorre, 1926), alboka, 46 urtekoa. Aita eta aitonarengatik datorkio alboka jotzeko zale-tasuna.

2- Josefa Ealo neskamea, panderoa (ez da entzuten), 30 urtekoa, Bediakoa.

Doinua:

- "**Artolak deuko**" herri-kanta.

Iraupena: 2:16 min.

5. ZILINDROAREN 2. BERTSIOA:

Berdin-berdina da, pixkat laburragoa baina: bi minutu eta 9 segundo irauten du guztira.

6. ZILINDROA:

Laguntzailea: Julio Urkijo idazlea.

Herria: Igorre (Bizkaia)

Lekukoak: 5. zilindroko musikari berak: Josefa Ealo, ahotsa eta panderoa; Anbrosio Gorostiaga, alboka.

Doinua:

- "**Asiko nas asitzera**": incipit literarioa da, hau da, "Asikonaz asitzera" kantaren lehenengo hitzak. Fandangoaren erritmoa du. Hau ez da Azkueren kantutegian bildurik dagoen kanta.

Honela dio (8):

Asiko nas asitzera
Onelan berdintzera
Ni onelan ikusite
Alegretuten etzara?
Neure laztana non sera?
Inon agiri etzera
Beste guztiek ezkontute
Zeu bakarrik lotu sera
I neskatile morenea
Marrenesko gonea
Abaska kordet baltzakas
Dirudi probentziania
I neskatiillatsu larrosa
Zeure berbea donosa
Sarriten eukiten dot nik
Zeu ikusi poza.

Iraupena: 2:08 min.

7. ZILINDROA:

Laguntzailea: Julio Urkijo idazlea.

Herria: *Igorre (Bizkaia)*

Lekukoak: 5. eta 6. zilindroetako musikari berak: Josefa Ealo, aho-tsa eta panderoa; Ambrosio Gorostiaga, alboka.

Doinua:

- "**Adios Atxuri te**": incipit literarioa. Porrusaldaren edo arin-arinaren erritmoa du.

Honela dio (9):

Adios Atxuri te adios banoa
Bier etorriko nas urrin ezpanoa
Adios aiteri te adios amari
Orain banoiela Zaragozara ni
Goirengo kaniarada lidea labana
Galdara sorzutata mutil barrabana
Txikitxu polit hori, norena, norena,
Aitena da amena, Jangoikorena.

Iraupena: 2:05 min.

(8) Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

(9) Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

Oharrak: Trebitschen hitzak: "Zazpigarren zilindroan dago seigarren zilindroaren amaiera: abestian kantariak neska mairu bat irrikatzen duela dio. Kantariak haren edertasuna goستن du. Orobat, neska hark lokarri beltzekiko abarkak dauzkala azpimarratzen du, altuera txikiko oinetako tradizionalak, alegia. Abarken ezaugarri horiek kontuan izanda, berak uste du neska hura Gipuzkoakoa dela. Zazpigarren zilindroaren bigarren zatian kanta bat dago eta bertan Atxuriko mutil bat agertzen da eta Zaragozara doanez, bere gurasoei agur egiten die. Nire iruzkingileak esan didanez, bertan kontatzen da nola eramaten duten mutil hura, arazo psikologikoak baititu, Zaragozako eroetxera".

Kanta honek badu tarte hau Trebitschek bere dokumentazioan idatziz zuen bezala kopiatuagatik, antzik hartzerik ez dagoena: "Goirengo kaniarada lidea labana/Galdara sorzutata mutil barrabana".

8. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gregorio Mujika ingeniari eta idazlea.

Herria: Azpeitia (Gipuzkoa).

Lekukoak:

1. Sebastian Errasti mekanikaria, 28 urtekoa, dultzaina.

2. Gregorio Larralde igeltsero-burua, 57 urtekoa, danborra.

Doinuak:

1 - **"Eztaitarra"** (200 urte inguru dituen eztei-martxa): danborra eta dultzaina (minutu bat, 1 seg.).

2 - **"Andre Maddalen"** ("Madalen busturingo"): danborra eta dultzaina (23 seg.).

3 - **"Kontsesiri"** (gaur egun doinu hori ezaguna da izenburu hauekin: "Txantxibiri txantxibiri gabiltzanian", "Atxiketan-potxiketan" edo "Zantziki, zantzikitin". Letran aldaketak daude, baina funtsean doinu bera da): danborra eta dultzaina (35 seg.).

Iraupena (guztira): 2:15 min.

Oharrak: hona zer dioen Trebitschek 2. doinuari buruz: "Euskal fandangoari egokitutako doinu bat, dantzatzeko dena. Doinu horri lotutako letraren edukia hauxe da, gutxi gorabehera: gizon batek emakume bati olioia erosi ondoren esaten dio bere aitak soldata jasotzen duen bitartean ordainduko diola.

9. ZILINDROA:

Laguntzailea: Gregorio Mujika ingeniari eta idazlea.

Herria: Azpeitia (Gipuzkoa).

Lekukoak:

1. Sebastian Errasti, dultzaina.

2. José María Gurrutxaga errementaria, 32 urtekoa, dultzaina.

3. Gregorio Larralde, danborra.

Doinuak:

- **"Baserritarra"** (fandango-erritmoa du): bi dultzaina eta danbor bat (minutu bat, 12 seg.).

- Porrusalda ("arin-arina"): bi dultzaina eta danbor bat (54 seg.).

Iraupena (guztira): 2:13 min.

Oharrak: Trebitschek dioenez, arin-arina oso zaharra da.

10. ZILINDROA:

Laguntzailea: Baleriano Mokoroa.

Herria: Tolosa (Gipuzkoa).

Lekukoak:

1. Leandro Zabala, 34 urtekoa. Musika-tresna hauek jotzen ditu: lehenengo txistua, tuntuna eta palilloa (euskal “txotxa”).

2. Alberto Alberdi, 19 urtekoa. Musika-tresna hauek jotzen ditu: txistua, tuntuna eta palilloa.

3. José Txintxilla, 34 urtekoa. Tolosako musika-bandan jo zuen. Silbotea.

4. Baleriano Mokoroa bera. Atabala.

Doinua: “**Vals con variaciones**”, Bilboko orkestra-zuzendari Federico Cortorena. Doinuak fandango-erritmoa badu ere, motelagoa da, baltsea bezalakoa. Oso ezaguna da.

Iraupena: 2:18 min.

Oharrak: Trebitschek dioenez, musikari-laukote honi udalak ordaintzen zion jaietan plazaz plaza jotzen ibil zedin.

11. ZILINDROA:

Laguntzailea: Baleriano Mokoroa inprimatzaile eta idazlea.

Herria: Tolosa (Gipuzkoa).

Lekukoak: 10. zilindroko berberak dira, alegia: Leandro Zabala, Alberto Alberdi, José Txintxilla eta Baleriano Mokoroa.

Doinua: “**San Juan Zortzikoa**” kanta.

Kantak honela dio (10):

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Ilunabarreko danbolinak
ta elizako ezkilak
sendatu dituzte gaixorik zeuden
neska koskor eta mutilak.

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Albo herritik jendea
onratzera S. Juan gurea
eta zail dalako nunnahi arkitzen
dute leku bat hobea

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

(10) Trebitschen dokumentazioan dagoen bezala transkribatu dut.

Patroi gurearen ikasbidea
beti dezagun goguan
noizbait kantatzen gerta zaitezen
danok beraren onduan.

Agur egun zoragarriya
poztu dezu erri guztiya.

Iraupena: 2:10 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: "San Juan Tolosako patroia da. Han 5/8 konpasa erabiltzen da, hots, euskal musikaren berezko konpasa. Martxa horren bidez, santuaren eginak goresten dira, eta San Juan egunean kantatu, zenbait ahapalditan".

12. ZILINDROA:

Laguntzailea: Baleriano Mokorooa.

Herria: Tolosa (Gipuzkoa).

Lekukoa: Demetrio Oiarzabal botikaria.

Doinua: "**Gernikako arbola**". Musika-tresnarik ez, kantua bakarrik. Kantak honela dio (11):

Gernikako arbola
da bedeinkatuba
euskaldunen artian
guztiz maitatua.

Gernikako arbola
da bedeinkatuba
euskaldunen artian
guztiz maitatua.

Eman da zabaltzazu
munduan frutua
adoratzen zaitugu
arbola santua.

Eman da zabaltzazu
munduan frutua
adoratzen zaitugu
arbola santua.

Iraupena: 1:46 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: "Gernikako arbola hau duela chunka urte landatu zen Gernikan, Espainiako Euskal Herrian, eta esan liteke zuhaitz hori euskaldunen independentziaren ikurretako bat dela. Zilindro honetan ereserki nazionalaren bi ahapaldi entzun ditzakegu. Kantari arbola bedeinkatzen da eta bere fruituak goresten dira. Letra eta musika Iparragirre izeneko batek sortu zituen. Berrito ere 5/8 konpasarekin egiten dugu topo, alegia, benetako euskal konpasarekin".

2.208. DISKOA

Laguntzailea: Gabriel Roby margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa)

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza, txirula eta tuntuna.

Doinua: "**Monein**" dantza (Biarnon jatorria duen euskal jauzia).

Iraupena: 1:36 min.

Oharrak: Trebitschen hitzak: "Doinu hau dantza baten akonpainamendua da. Tradizioaren arabera, dantza hori gizonak egiten dute, ez beste inork. Txistuak doinua markatzen du eta tuntunak akonpainamendua". Disko hau P. Xarritonek eta José Mª Etxebarriak 1984an ekarritako grabazioen artean ere badago.

2.209. DISKOA

Laguntzailea: Gabriel Roby margolaria.

Herria: Atharratze (Zuberoa).

Lekukoa: Bernhard Haritxelar arotza, txirula eta tuntuna.

Doinua: "**Monein**" dantza (hau ere Biarnon jatorria duen euskal jauzia da).

Iraupena: 1:41 min.

Oharrak: 2.208. zilindroaz esandakoak balio du honetarako ere. Disko hau ere P. Xarritonek eta José Mª Etxebarriak 1984an ekarritako grabazioen artean dago.

**DULTZAINEROEN
ZERREDA**

Berlinen aurkitutako lekukotasun soinuaren hauek ditugunez dultzainaren hots-grabazio zaharrenak, eta Juan Mari Beltran Herri Musikaren Txokoko zuzendariak gai honi buruz eman dizkidan argibideez baliaturik, "Trebitsch Basken" izeneko bilduma honetan agertzen diren dultzainero batzuei aparteko arreta eskaini nahi izan diet, haiei buruz xehetasun gehiago emanez:

Azpeitia

Hiru dultzainero-danborrero:

Sebastian Errasti "Xaxurra"

Izatez Urrestillakoa zen, Trebitschek Azpeitikoa dela esan arren. Mekanikaria izan zen. "Urrestilla" izeneko atalean dituzue gizon honi buruzko datu gehiago.

Gregorio Larralde

1913an 57 urte zituen. Beraz, 1856an jaio zen. Danborra jotzen zuen. Igeltsero-burua izan zen.

Jose Maria Gurrutxaga

1913an 32 urte zituen. Beraz, 1881ean jaio zen. Errementaria izan zen.

*Urrestilla***Sebastian Errasti "Xaxurra"**

Urrestillako "Atzan" baserrian jaio zen, 1892an (Rudolf Trebitschen dokumentuzioa (12) kontuan hartzen badugu, berriz, 1885ean jaio zen). Bere anaia Juan Inazioarekin jotzen zuen, biek duo eginez, eta "Eizmendi" baserriko Julianek danborrarekin laguntzen zien. Geroago, Jabier Goenaga "Arbe" rengana jo zuen eta honekin urte askoan aritu zen jotzen. Jabier Goenagaren seme Inaxio ala Bixente edo beste danborreroren batekin bat eginda, "Arbe"- "Xaxurra" dultzaina-talde honek herri eta festa askotan jotzen zuen, besteak beste Tolosako San Juanetan, Amezketan, Legorretan, Azpeitiko festetan, Nuarben, Matxinbentan, Urrestilako festetan, Urrestillako Santa Agedako eskean eta abarretan eta horrelaxeko taldea osaturik agertzen dira argazki zehar askotan.

Jabier Goenaga "Arbe", Sebastián Errasti "Xaxurra" eta Inaxio Goenaga danborreroa
(arg. H.M.)

(12) Datu hau eta beste hainbat artikulua honetatik hartu ditut: TREBITSCH, Rudolf. 34. Mitteilung der Phonogramm Archivs-Kommission der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien. Baskische Sprach und Musikaufnahmen. *Anzeiger der philosophisch-historischen klasse der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien*, Vol XI, Viena, 1914.

Sebastian "Xaxurra" batzuetan metalezko dultzainarekin ikus deza-kegu, besteetan zurezkoarekin, eta giltzazko dultzainarekin ere bai. Jose Sudupe "Montte"k esanda, bagenekien "Xaxurra"k giltzazko dultzainarekin jo izan zuela eta horrela agertzen zaigu ondorengo argazkian.

Sebastian Errasti "Xaxurra" (arg. H.M.)

Dultzaina hau bere alaba den Maria Guadalupe Errastik gordetzen du. Oso tresna bitxia da, Parisen egina, eta haxe dauka grabaturik kanpai aldean: "*Prosper Colas / Paris*". Letoizkoa da eta eskala kromatiko osoa eman ahal izateko, bost giltza ditu, tutuaren letoiari eran-tsita, giltzazko sistemetako beste soinu-tresnen modura.

"Xaxurra"ren dultzaina, giltzazko letoizkoa (arg. jmba)

Sebastian Errasti "Xaxurra"k musika idatzia ezagutu eta erabiltzen zuen, eta dultzainaz gain, beste soinu-tresna batzuk ere jotzen zituen, esate baterako, pianoa, eta musika bandan klarineta eta tuba. Esaten dutenez, dultzainero honek dultzainak egiten zituen.

TOLOSAKO TXISTULARIAK

Lau dira Trebitschen grabazio musikaletan parte hartu zuten Tolosako musikariak: Leandro Zabala, Alberto Alberdi, José Txintxilla eta Baleriano Mokoroa. Txistulari horiek oso ezagunak izan ziren Gipuzkoan, XIX. mendearen hasierako urteetan. Hori dela eta, azterlan honetan aipamen berezia merezi zutela iruditu zait. Txistulari haien nondik norakoen berri izateko, ezinbestekoak izan dira Juanmari Urruzola txistulari tolosarrak emandako argibideak eta utzi-tako argazkiak.

XIX. mendearen hasieran, Leandro Zabalak, Alberto Alberdik, José Txintxillak eta Baleriano Mokoroak txistulari-talde bat osatzen zuten. Talde hura udal-taldea bailitzan aritzen zen.

Ezkerretik eskuinera: Leandro Zabala, Blas Alberdi, José Txintxilla eta Baleriano Mokoroa (arg: "Txistulari" aldizkaria, 154. alea).

Udalarekin zeukaten kontratuaren arabera, gutxienez honako egun hauetan jo behar izaten zuten:

- Igande goizetan, zortzikoa, ohiko kaleetan barrena.
- Igande eta jaiegunetan, dantzarako musika.
- Udalbatza eratzeko ekitaldietan.
- Prozesioetan.
- Oro har, edozein ekitaldi ofizialetan.

Alberto Alberdi, Burgos, 1916 (arg: "Txistulari" aldizkaria, 154. alea).

Gainera, beste herri batzuetan bezala, Tolosan ere taldeko zuzendaria hainbat doinu konposatu behar izaten zituen Udalerako. Tolosaren kasuan, urtean 12 pieza izaten ziren. Neurri handi batean, horri eskerrak ez ditugu galdu aspaldiko txistulari askoren obrak, esaterako, Leandro Zabalarenak.

Dirudienez, Zabalak, Alberdik, Txintxillak eta Mokoroak osatutako taldeak maila dezente ona izan zuen. Inguruko herrietan ibili ziren, bai eta Euskal Herritik kanpo ere. Gainera, “Fiestas Euskaras” zirela-eta antolatzen ziren txistu-talde txapelketa batzuetan irabazi zuten, hala nola 1908an Eibarkoan, 1909an Hernanikoan eta 1910ean Azkoitikoan.

Ezkerretik eskuinera: Miguel Martínez de Lezea, Alberto Alberdi, José Txintxilla eta Esteban Iribas, A Coruña, 1925
(arg: “Txistulari” aldizkaria, 154. alea).

Leandro Zabala txistularia ez ezik, txistu-irakaslea ere izan zen; Isidro Ansorenari eskolak eman zizkion. Trebitsch gurera etorri zen urtean -1913an- utzi zuen txistulari-taldea. Miguel Martínez de Lezeak bete zuen haren lekua, eta han jarraitu zuen 1970 arte.

Baleriano Mokoroa, besteak beste, inprimatzailea eta idazlea izan zen, bai eta “Ibaizabal” euskara hutsezko aldizkariaren Tolosako arduraduna ere. Justo Mª Mokoroa “Ortik eta Emendik” esaera-bildumaren egilearen aita ere izan zen.

Garai hartan eta gaur egun arte haxe izan da Tolosako txistulari-taldearen osaketa: txistu lehena eta zuzendaria (beraz, txistua eta danbolina jotzen ditu); txistu bigarrena (honek ere txistua eta danbolina jotzen ditu); silbotea; eta atabala.

Tolosako musika-banda Foruen Plazan XIX. mendearen bukaeran.
 José Txintxilla dugu goiko lerroko bigarrena, ezkerretik hasita
 (arg: "Argazkiak Tolosa – Fotografias (1842-1900)".
 José María Tuduri Esnal. Kutxa. 1992).

Aspaldi bere eginkizunetarako zeukan talde hari, 1916an, izen ofiziala eman zion Udalak: "Banda Municipal de Txistularis". Udal-banda hartan sartu ziren ordura arte Udalarekin harreman estua zuen baina Udalarena ez zen txistulari-talde hartako bi kide gutxienez: Alberto Alberdi eta José Txintxilla. Izan ere, Alberto Alberdik bere aita Blasek utzitako lekua bete zuen 1913an.

2. ZILINDROA:

- "Ostalersa" (47 seg.):

PARTITURAK

- "Lili ederra" (35 seg.):

○ Gekidane tuki bat

- "Satan-dantza" (19 seg.):

* Irregulartasuna: korrika bat orotik zoro poltsa bati (ohar sartutako ote?)

- "Turkoen airea" (23 seg.):

* Da sentsua alia oinarritzen da.

3. ZILINDR OA:

- "Pello Joxepe" (1 min., 6 seg.):

Astiro

1. 2. 3. 4. 5.

○ Galduna eoli bat

- "Fandangoa": txirula (17 seg.):

Bizi

1. 2.

- "Kauter dantza" (27 seg.):

1. 2. 3. 4.

○ Galduna eoli bat

○ Kauter bat fola da

4. ZILINDR OA:

- "Marche de cavalcade de la Basse Navarre" (1 min., 25 seg.):

* Akats Ikailatu

- "Barikala" (25 seg.):

Musical score for "Barikala" (25 seg.). The score is written in 2/4 time and consists of four staves. The first staff contains measures 1-4, the second staff contains measures 5-8, the third staff contains measures 9-12, and the fourth staff contains measures 13-16. The melody is primarily in the right hand, with some accompaniment in the left hand. The piece ends with a double bar line.

* Korgose hasidita agite da, dela interpretacione orrasgatik, dela skatu tekniko hasagatik.

- "Valse italienne" (15 seg.):

Musical score for "Valse italienne" (15 seg.). The score is written in 3/4 time and consists of three staves. The first staff contains measures 1-4, the second staff contains measures 5-8, and the third staff contains measures 9-12. The melody is primarily in the right hand, with some accompaniment in the left hand. The piece ends with a double bar line. The text "Bakata gaba" is written above the final measure of the third staff.

4. ZILINDR OA (bigarren saialdia):

1 Hi desberdintasan dauke:

2 Desberdintasan bat dago:

3 Ez dago desberdintamunik.

5. ZILINDR OA:

- "Artolak deuko" (2 min., 3 seg.):

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

Bater con los pies las notas de alto de las voces.

5. ZILINDR OA (bigarren saialdia):

Erreprodukzio-abiadura lehenengo saialdikoa baino handiagoa da, doinua azkarragoa delako eta tonu erdi bat altuago entzuten delako. Ez dago desberdintasun gehiagorik.

6. ZILINDR OA:

- "Asikonas asitzera" (2 min., 4 seg.):

The image displays a musical score for the song 'The Rose Tree'. The score is written for a single melodic line in treble clef, featuring a key signature of three flats (B-flat, E-flat, and A-flat) and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and quarter notes, with some measures containing rests. The score is divided into systems, with measure numbers 1 through 16 indicated at the beginning of each line. The music is presented in a clear, legible format, suitable for a music book or a digital score display.

149

151

153

155

157

Dikatu gabe

7. ZILINDR OA:

- "Adios Atxuri te" (1 min., 53 seg.):

Er da ingi erandem.

Hasiara

Zai hau ondo antzematen da:

8. ZILINDR OA:

- "Eztaitarra" (1 min., 1 seg.):

- "Andre Madelene" (23 seg.):

- "Kontsesi" (35 seg.):

© Dama rikidha hai gonggo ananana da.

9. ZILINDR OA:

- "Baserritarra" (1 min., 12 seg.):

- "Porrusalda: arin-arina" (54 seg.):

Askar

Hakaru gabe

* Dena akaba hai gongo estratos da

10. ZILINDR OA:

- “Vals con variaciones” (2 min., 9 seg.):

A. Zubizar

The musical score for "Zilindr OA" by A. Zubizar is presented in a single melodic line. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 3/4. The score consists of 12 staves, each labeled with a measure number from 1 to 12 on the left. The first staff (measures 1-4) introduces the main melody. The subsequent staves (measures 5-12) show variations of this melody, including triplet markings and changes in rhythm. The notation includes various note values such as eighth, sixteenth, and quarter notes, as well as rests and bar lines.

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

1001

1002

1003

1004

1005

1006

1007

1008

1009

1010

1011

1012

1013

1014

1015

1016

1017

1018

1019

1020

1021

1022

1023

1024

1025

1026

1027

1028

1029

1030

1031

1032

1033

1034

1035

1036

1037

1038

1039

1040

1041

1042

1043

1044

1045

1046

1047

1048

1049

1050

1051

1052

1053

1054

1055

1056

1057

1058

1059

1060

1061

1062

1063

1064

1065

1066

1067

1068

1069

1070

1071

1072

1073

1074

1075

1076

1077

1078

1079

1080

1081

1082

1083

1084

1085

1086

1087

1088

1089

1090

1091

1092

1093

1094

1095

1096

1097

1098

1099

1100

1101

1102

1103

1104

1105

1106

1107

1108

1109

1110

1111

1112

1113

1114

1115

1116

1117

1118

1119

1120

1121

1122

1123

1124

1125

1126

1127

1128

1129

1130

1131

1132

1133

1134

1135

1136

1137

1138

1139

1140

1141

1142

1143

1144

1145

1146

1147

1148

1149

1150

1151

1152

1153

1154

1155

1156

1157

1158

1159

1160

1161

1162

1163

1164

1165

1166

1167

1168

1169

1170

1171

1172

1173

1174

1175

1176

1177

1178

1179

1180

1181

1182

1183

1184

1185

1186

1187

1188

1189

1190

1191

1192

1193

1194

1195

1196

1197

1198

1199

1200

1201

1202

1203

1204

1205

1206

1207

1208

1209

1210

1211

1212

1213

1214

1215

1216

1217

1218

1219

1220

1221

1222

1223

1224

1225

1226

1227

1228

1229

1230

1231

1232

1233

1234

1235

1236

1237

1238

1239

1240

1241

1242

1243

1244

1245

1246

1247

1248

1249

1250

1251

1252

1253

1254

1255

1256

1257

1258

1259

1260

1261

1262

1263

1264

1265

1266

1267

1268

1269

1270

1271

1272

1273

1274

1275

1276

1277

1278

1279

1280

1281

1282

1283

1284

1285

1286

1287

1288

1289

1290

1291

1292

1293

1294

1295

1296

1297

1298

1299

1300

1301

1302

1303

1304

1305

1306

1307

1308

1309

1310

1311

1312

1313

1314

1315

1316

1317

1318

1319

1320

1321

1322

1323

1324

1325

1326

1327

1328

1329

1330

1331

1332

1333

1334

1335

1336

1337

1338

1339

1340

1341

1342

1343

1344

1345

1346

1347

1348

1349

1350

1351

1352

1353

1354

1355

1356

1357

1358

1359

1360

1361

1362

1363

1364

1365

1366

1367

1368

1369

1370

1371

1372

1373

1374

1375

1376

1377

1378

1379

1380

1381

1382

1383

1384

1385

1386

1387

1388

1389

1390

1391

1392

1393

1394

1395

1396

1397

1398

1399

1400

1401

1402

1403

1404

1405

1406

1407

1408

1409

1410

1411

1412

1413

1414

1415

1416

1417

1418

1419

1420

1421

1422

1423

1424

1425

1426

1427

1428

1429

1430

1431

1432

1433

1434

1435

1436

1437

1438

1439

1440

1441

1442

1443

1444

1445

1446

1447

1448

1449

1450

1451

1452

1453

1454

1455

1456

1457

1458

1459

1460

1461

1462

1463

1464

1465

1466

1467

1468

1469

1470

1471

1472

1473

1474

1475

1476

1477

1478

1479

1480

1481

1482

1483

1484

1485

1486

1487

1488

1489

1490

1491

1492

1493

1494

1495

1496

1497

1498

1499

1500

1501

1502

1503

1504

1505

1506

1507

1508

1509

1510

1511

1512

1513

1514

1515

1516

1517

1518

1519

1520

1521

1522

1523

1524

1525

1526

1527

1528

1529

1530

1531

1532

1533

1534

1535

1536

1537

1538

1539

1540

1541

1542

1543

1544

1545

1546

1547

1548

1549

1550

1551</

11. ZILINDR OA:

- “San Juanen Zortzikoa” (2 min., 8 seg):

The musical score is for a piano piece titled "San Juanen Zortzikoa" by Zilindr OA. It is written in G major (one sharp) and 3/4 time. The score is divided into two parts: "I. Polsoa" (first system) and "II. Polsoa" (second system). The first system contains measures 1 through 8, and the second system contains measures 9 through 24. The music is characterized by a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a more melodic line in the left hand, often featuring sixteenth-note patterns. There are several rests and dynamic markings, including a forte (f) marking at measure 12 and a piano (p) marking at measure 15. The score ends with a double bar line at measure 24.

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

1001

1002

1003

1004

1005

1006

1007

1008

1009

1010

1011

1012

1013

1014

1015

1016

1017

1018

1019

1020

1021

1022

1023

1024

1025

1026

1027

1028

1029

1030

1031

1032

1033

1034

1035

1036

1037

1038

1039

1040

1041

1042

1043

1044

1045

1046

1047

1048

1049

1050

1051

1052

1053

1054

1055

1056

1057

1058

1059

1060

1061

1062

1063

1064

1065

1066

1067

1068

1069

1070

1071

1072

1073

1074

1075

1076

1077

1078

1079

1080

1081

1082

1083

1084

1085

1086

1087

1088

1089

1090

1091

1092

1093

1094

1095

1096

1097

1098

1099

1100

1101

1102

1103

1104

1105

1106

1107

1108

1109

1110

1111

1112

1113

1114

1115

1116

1117

1118

1119

1120

1121

1122

1123

1124

1125

1126

1127

1128

1129

1130

1131

1132

1133

1134

1135

1136

1137

1138

1139

1140

1141

1142

1143

1144

1145

1146

1147

1148

1149

1150

1151

1152

1153

1154

1155

1156

1157

1158

1159

1160

1161

1162

1163

1164

1165

1166

1167

1168

1169

1170

1171

1172

1173

1174

1175

1176

1177

1178

1179

1180

1181

1182

1183

1184

1185

1186

1187

1188

1189

1190

1191

1192

1193

1194

1195

1196

1197

1198

1199

1200

1201

1202

1203

1204

1205

1206

1207

1208

1209

1210

1211

1212

1213

1214

1215

1216

1217

1218

1219

1220

1221

1222

1223

1224

1225

1226

1227

1228

1229

1230

1231

1232

1233

1234

1235

1236

1237

1238

1239

1240

1241

1242

1243

1244

1245

1246

1247

1248

1249

1250

1251

1252

1253

1254

1255

1256

1257

1258

1259

1260

1261

1262

1263

1264

1265

1266

1267

1268

1269

1270

1271

1272

1273

1274

1275

1276

1277

1278

1279

1280

1281

1282

1283

1284

1285

1286

1287

1288

1289

1290

1291

1292

1293

1294

1295

1296

1297

1298

1299

1300

1301

1302

1303

1304

1305

1306

1307

1308

1309

1310

1311

1312

1313

1314

1315

1316

1317

1318

1319

1320

1321

1322

1323

1324

1325

1326

1327

1328

1329

1330

1331

1332

1333

1334

1335

1336

1337

1338

1339

1340

1341

1342

1343

1344

1345

1346

1347

1348

1349

1350

1351

1352

1353

1354

1355

1356

1357

1358

1359

1360

1361

1362

1363

1364

1365

1366

1367

1368

1369

1370

1371

1372

1373

1374

1375

1376

1377

1378

1379

1380

1381

1382

1383

1384

1385

1386

1387

1388

1389

1390

1391

1392

1393

1394

1395

1396

1397

1398

1399

1400

1401

1402

1403

1404

1405

1406

1407

1408

1409

1410

1411

1412

1413

1414

1415

1416

1417

1418

1419

1420

1421

1422

1423

1424

1425

1426

1427

1428

1429

1430

1431

1432

1433

1434

1435

1436

1437

1438

1439

1440

1441

1442

1443

1444

1445

1446

1447

1448

1449

1450

1451

1452

1453

1454

1455

1456

1457

1458

1459

1460

1461

1462

1463

1464

1465

1466

1467

1468

1469

1470

1471

1472

1473

1474

1475

1476

1477

1478

1479

1480

1481

1482

1483

1484

1485

1486

1487

1488

1489

1490

1491

1492

1493

1494

1495

1496

1497

1498

1499

1500

1501

1502

1503

1504

1505

1506

1507

1508

1509

1510

1511

1512

1513

1514

1515

1516

1517

1518

1519

1520

1521

1522

1523

1524

1525

1526

12. ZILINDR OA:

- "Gernikako arbola" (1 min., 32 seg):

Astiro

Ger - ni - ka - ko - ar - bo - la da be - diko - ka - to - bu, gon - bal - di - nen ar -
 bu - un gon - di - mal - ta - to - a, Ger - ni - ka - ko - ar - bo - la da be - diko - ka - to -
 bu, gon - ka - di - nen ar - di - a, ni gon - di - mal - ta - to - a, E - nen - ta ar - bal
 zu - zu mun - di - an bu - to - a, a - do - re - zen, zai - tu - ga ar - bo - la san - to -
 a, E - nen - ta ar - bal, zu - zu mun - di - an bu - to - a, a - do - re - zen, zai -
 bu - ga ar - bo - la san - to - a.

2.208. DISKOA:

- "Monein" (1 min., 10 seg.):

Grabazioaren kabinan txarra dela-eta oso zaila da transkripzioa txoz egitea.
 Horregatik, zati hau saskiratu dugu:

2.209. DISKOA:

- "Monein" (1 min., 34 seg.):

Aurreko grabazioaren zailtasun berberak ditu.

"TREBITSCH BASKEN" EUSKAL SOINUEN BILDUMA
(Rudolf Trebitschek alemanez idatzitako testua)

Baskische Programme aufgenommen von Herrn Trebitsch in den Pyrenäen 1913.		
1. - 4. gespielt von Herrn Trebitsch, Kap. Basses Pyrenäen, Frankreich.		
1) a) "Kistulena", Lied eines Wirtes, Tanzlied, Yalagritzer und Lirula (offen- stimmiges Instrument).		
b) "Liliedera", Liebeslied. Yalagritzer, Lirula		
2.) a) "Yhodon", Gefelstanz bei den Wachenpaten. do. do.		
b) "Türken abedia"/"Höring der Türken", als einen Tanzstück, alt. do. do.		
3) a) "Pello Biondappa"/"Pello Biondappa", religiöses Lied, sonst im Land gebräuchl. do. do.		
b) "Panzango" do. do.		
c) "Kantadanza"/"Tanz der Hüpfenbrüder", meisten- von der Flöte allein gespielt. do. do.		
4.) a) "Marche de cavalerie de la Basse Navarre" do. do.		
b) "Baskala", Tanzstück. do. do.		
c) "Valse italienne" do. do.		
5. - 9. aufgenommen im "Güerpe, Orreaga-Tal, Biskaya, Spanien.		
("Troteluko")		
5.) a) Lied auf der Alboqueza gezp. v. Antonio Borotiaga.		

6) Lied auf der Vllloquica mit Mandoline gespielt. - gleiches von Josef Kalo.

7) Fortsetzung von 6)

8) a) und b) 2 Gitarren u. 1 Trommel, gespielt von Sebastian Wirth, José Maria Suredaga und Gregorio Karabak.

a) "Guitarrista" / "Kocherlitte", alter Marsch.

b) "Tudela Madrileña" - "Montesini" (Trainername).
Tanzlied. Fandango.

9) a) "Bacarrata" / der Bär, Tanzlied. Altes Lied, keine Worte.

b) "Barricada, cado de pique" - Alt. Dann wird ein Paar, "asium asium" getanzt. Keine Worte.

a) Fortsetzung wie 8).

10-12) aufgeführt in Tolosa, Guipúzcoa, Spanien.

10) Marsch, gespielt auf 2 Gitarren und Tamboril's,
1 Gitarre u. 1 Trommel von 4 Männern.

11) "San Juan an Marika" / H. Johann Marsch.

5/8 Takt, sehr alt, steht im Hymne von
H. Johann. Gespielt von 4 Tamborileros.

12) Nationalhymne: "Madrileña", des
Bären von Valencia. Gesungen von 1 Mann.

- 2195) R. "mirina", irakischer Lied, von Pierre Genda,
aufgeln. in H. Jean Rod de Bot.
- 2202) Lika in Polagaithier, gespielt v. Bernhard Klavichat,
aufgeln. in Fiedler, E. P. Fiedler.
- 2209) Melos von 2202).
- 2213) Volkslied, gen. v. Joachim Strietz, aufgeln. in
Jesquins, Piskaya, Spanien.
- 2216) Volkslied, gen. v. Demetrio Viskabal, aufgeln. in
Polara, "Lira", Spanien.
- 2234) ~~Volkslied~~ Volkslied, wie 2216.
- 2244) "Gota und Diana" auf Chitabita gespielt von
Benavento Salanueva-Kuato, aufgeln. in Pamploa.
Texte vorhanden.

"TREBITSCH BASKEN" EUSKAL SOINUEN BILDUMA
(Rudolf Trebitschek alemanez idatzitako testuaren euskarazko itzulpena)

EUSKAL GRABAZIO FONOGRAFIKOA,
Trebitsch jaunak Pirinioetan 1913an egina

1-4 Zurgin bat musikari. Pirinio Behereetako Departamentua, Frantzia.

1.a) "Ostarlesa", emakumezko ostalari baten kanta. Dantza egiteko kanta. Tuntuna eta txirula (haize-instrumentua).

b) "Lili ederra", maitasun-kanta.
Tuntuna eta txirula.

2.a) "Satan", demonioaren dantza mozerro-jai batean. Tuntuna eta txirula.

b) "Turkiarren sartzea", pastoral batekoa, zaharra.
Tuntuna eta txirula.

3.a) "Pello Joxepe", kanta satirikoa, lagun batzuek batera kantatua.
Tuntuna eta txirula.

b) "Fandangoa". Tuntuna eta txirula.

c) "Kauteren dantza", (galdaragilearen dantza), eskuarki txirula bakarrik erabiltzen da.

4.a) "Nafarroa Behereko Zalditeriaren Martxa".

b) "Barikala", dantza-mota bat.

c) "Italiako baltsea".

5-9 Igorren hartutakoak, Arratia bailaran, Bizkaia, Espainia.

5. "Artolak deuko", Ambrosio Gorostiagak albokaz jotako kanta.

6. Josefa Ealok albokaz eta panderoz jotako kanta. Ahotsa ere Josefa Ealorena da.

7. Seigarrenaren jarraipena.

8. a) eta b) Bi dultzaina eta danbor bat; Sebastián Errasti, José María Gurrutxaga eta Gregorio Larralde ditugu musikariak.

a) "Eztaitarra" (ezkontza-eguna). Antzinako martxa.

b) “Andre Madalen... Kontsesiri”. Kontsesi emakume-izena da. Dantza-doinua. Fandangoa.

9.a) “Baserritarra”, dantzatzeko kanta zaharra, letrarik gabea.

b) “Porrusalda”. Antzinakoa. Doinu honekin arin-arina dantzatzen da. Letrarik gabe. Bi zatitan banaturik: a) eta b).

10-12

Tolosan hartuak (Gipuzkoa, Espainia).

10. Gizon batzuek jotako martxa. Bi txistu eta bi danbolin. Silbote bat eta danbor bat.

11. “San Juanen Martxa”. 5/8 konpasa. Testua San Juanen ereserkia da. Lau danbolin-jolek dihardute.

12. Ereserki nazionala: “Gernikako arbola”. Gizaseme bat kantari.

2.193

“Irrintzia”, euskal garrasia, Pierre Jendak Donibane Garazin egina.

2.208

Bernhard Haritxelar txirula eta tuntuna jotzen. Atharratze, Pirinio Behereak. Frantzia.

2.209

2.208.aren bukaera.

2.215

Joaquín Arrietak kantatutako herri-abesti bat. Markina, Bizkaia, Espainia.

2.236

Demetrio Oiarzabalek kantatutako maitasun-kanta. Tolosa, Gipuzkoa, Espainia.

2.237

Maitasun-kanta, 2.236.a bezala.

2.244

Jota dantza eta “Diana”, Venancio Salameraren eskutik. Uharte (Iruñea ondoan).

Testu eskuragarriak.